

LIETUVOS GEROS VALIOS FONDAS

2026 m. rugsėjo mėn.

INFROMACINIS APŽVALGINIS MEMORANDUMAS

Įvadas

Priede A yra Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės (LŽB) parengtas memorandumas, kuriame aprašomas žydų gyvenimas Lietuvoje.

Geros valios fondo istorija ir valdymas

2005 m. LŽB, Lietuvos žydų religinių bendruomenių asociacija ir Pasaulio žydų restitucijos organizacija (PŽRO) įkūrė Lietuvos žydų paveldo fondą (LŽPF). LŽPF tikslas buvo derėtis su Lietuvos Vyriausybe dėl Holokausto metu nacionalizuoto ar kitaip konfiskuoto žydų bendruomeninio turto restitucijos, taip pat išsaugoti žydų kultūros paveldą Lietuvoje.

Po ilgų derybų su LŽB ir PŽRO, 2011 m. Lietuva priėmė Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą įstatymą („Geros valios kompensacijos įstatymas“). Įstatymas leido įsteigti ne pelno siekiančią įstaigą, kuri paskirstytų lėšas, gautas už konfiskuotą žydų bendruomeninį turtą. Tais pačiais metais, vadovaudamasi Geros valios kompensacijos įstatymu, LŽPF įsteigė Geros valios kompensacijos už žydų religinių bendruomenių nekilnojamąjį turtą disponavimo fondą („Geros valios fondas“ arba „GVF“), kurį sudaro vienodas skaičius LŽB ir PŽRO atstovų, ir kurio steigėjas, valdymo organas ir vienintelis dalininkas yra LŽPF.

GVF ir LŽPF yra Lietuvos ne pelno siekiančios organizacijos, įsteigtos pagal Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymą, Geros valios kompensacijos įstatymą ir kitus taikomus teisės aktus.

Turto restitucija

Privačios nuosavybės atkūrimas asmenims Lietuvoje prasidėjo 1991 m., priėmus Įstatymą dėl išlikusio nekilnojamojo turto nuosavybės teisių atkūrimo tvarkos ir sąlygų, o vėliau – 1997 m. priėmus Įstatymą dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo su keliais vėlesniais pakeitimais. Šie įstatymai numatė, kad buvę turto savininkai ir jų įpėdiniai turi teisę susigrąžinti konfiskuotą turtą; tačiau jie buvo taikomi tik piliečiams, todėl daugumai Lietuvos kilmės užsieniečių nebuvo leidžiama susigrąžinti konfiskuoto turto.

Netrukus po GVF įkūrimo 2011 m., Lietuvos Seimas priėmė įstatymą, kuriuo GVF buvo skirta apie 36 mln. Eurų, kas buvo laikoma kaip restitucija už bendruomeninį turtą, konfiskuotą iš Lietuvos žydų bendruomenės nacių okupacijos metu. Lėšos buvo skirtos projektams, skirtiems palaikyti ir stiprinti „religinius, kultūrinius, sveikatos priežiūros, sporto, švietimo, mokslo ir kitus tikslus, skirtus puoselėti Lietuvos žydų bendruomenę Lietuvoje“. Įstatyme taip pat numatytos vienkartinės simbolinės išmokos Holokaustą išgyvenusiems fiziniams asmenims. 2012 m. GVF paskirstė 3 mln. litų (apie 1,1 mln. JAV dolerių) daugiau nei 1550 Holokaustą išgyvenusių Lietuvos žmonių visame pasaulyje. 2014 m. Geros valios fondas finansavo pirmuosius projektus žydų bendruomeniniam gyvenimui remti. Vyriausybė Geros valios fondui pervedė dešimt kasmetinių maždaug 3,6 mln. eurų dydžio įmokų – iš viso 36 mln. eurų per dešimties metų laikotarpį iki 2023 m. Iš kiekvieno metinio pervedimo maždaug 1,6 mln. eurų kaip įprastai buvo paskirstyta dotacijos įstatyme numatytiems tikslams, o maždaug 1,8 mln. eurų buvo pervesta į ilgalaikį kaupiamąjį fondą, kad ateityje būtų toliau remiami žydų bendruomenei naudingi projektai. Remiantis audituotomis GVF finansinėmis ataskaitomis, datuotomis 2025 m. gruodžio 31 d. data, ilgalaikio kaupiamąjo fondo suma yra 16,53 mln. eurų.

Po tolesnių LŽB ir PŽRO derybų su vyriausybe, 2022 m. gruodžio mėn. Lietuvos vyriausybė iš dalies pakeitė Geros valios kompensacijos įstatymą, numatydama papildomus 37 mln. eurų – kompensaciją už Holokausto laikų privačios nuosavybės konfiskavimą, kuri nebuvo įtraukta į ankstesnes restitucijos programas – paskirstyti per septynerių metų laikotarpį, pradedant 2023/2024 metais. Pagal įstatymą, tam tikrą dalį skirtos sumos GVF galėjo paskirstyti vienkartinėms išmokoms Holokaustą išgyvenusiems lietuvių kilmės asmenims arba jų įpėdiniais už privačią nuosavybę, neteisėtai konfiskuotą Holokausto metu ir po jo, ir kurių turtas anksčiau nebuvo grąžintas pagal ankstesnius įstatymus. 2025 m. liepos mėn. GVF baigė paskirstyti 7,5 mln. eurų šių individualių išmokų tinkamiems pareiškėjams. Už kiekvieną patvirtintą paraišką/nekilnojamąjį turtą tinkami pareiškėjai/savininkai arba įpėdiniai gavo simbolinę maždaug 20 000 eurų išmoką, kuri, jei turtas turėjo kelis pirminius savininkus arba į jį pretendavo daugiau nei vienas įpėdinis, buvo padalinta pareiškėjams. Likusi lėšų dalis yra skirta ateičiai toliau išsaugoti ir remti žydų paveldą ir bendruomeninį gyvenimą šalyje.

GVF projektų finansavimas

GVF projektų finansavimas vyksta pagal paskelbtas Paraiškų teikimo gaires, reglamentuojančias tinkamumą, dokumentaciją ir vertinimą. Po išsamaus lėšų skyrimo proceso priimami sprendimai dėl finansavimo.

Patvirtintų (taip pat ir atmestų) paraiškų sąrašas viešai skelbiamas GVF svetainėje lietuvių ir anglų kalbomis, nurodant pareiškėją, projekto pavadinimą ir skirtą sumą. Lėšų paskirstymo informaciją nuo 2014 m. galite rasti čia: <https://gvf.lt/fondas/projektai/statistika/>. 2025 m. informacija pateikiama čia: <https://gvf.lt/en/files/2025/12/skelbilmui-2025.pdf>. Atmestos paraiškos taip pat įtrauktos į šią lentelę. Informaciją apie Geros valios fondo finansuojamus LŽB projektus galite rasti GVF svetainėje: <https://gvf.lt/papildoma-informacija/>.

Didžiausias GVF dotacijų gavėjas yra LŽB. Kitos dotacijos buvo skirtos tiesiogiai regioninėms žydų bendruomenėms visoje Lietuvoje (įskaitant Kauną, Panevėžį, Klaipėdą, Švenčionis, Palangą ir Ukmergę), taip pat kultūros, švietimo ir paveldo organizacijoms, tokioms kaip Viliaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazija ir Lietuvos sporto klubas „Makabi“. Savo ruožtu didelė dalis LŽB-ei skiriamų lėšų remia veiklą, kuri stiprina žydų gyvenimą plačiau. Pavyzdžiui, LŽB panaudojo savo GVF lėšas kapinėms išsaugoti, buvusioms žydų sinagogoms restauruoti ir archeologiniams tyrimams Didžiosios sinagogos vietoje finansuoti. LŽB taip pat panaudojo dalį savo dotacijų stipendijoms žydų bendruomenės studentams, kad jie galėtų tęsti studijas. Nuo 2015 m. iš viso skirta 18 tokių stipendijų, kurių bendra suma siekia 88 429 eurus, remiantis paraiškų teikimo kriterijais, pateiktais čia: <https://gvf.lt/stipendijos/>.

Finansinės ataskaitos ir ataskaitų teikimas

GVF metinės finansinės ataskaitos, veiklos ataskaitos ir aiškinamasis raštas yra nepriklausomai audituojami ir viešai skelbiami oficialiais vyriausybės kanalais. GVF auditorius yra UAB „Crowe LT“. GVF finansinės ataskaitos, veiklos ataskaitos ir auditorių išvados už kiekvienus metus teikiamos Lietuvos vyriausybei ir viešai skelbiamos Registrų centre.

Nuoroda čia: <https://www.registrucentras.lt/jar/p/dok.php?kod=302702699>.

Pagal Geros valios kompensacijos įstatymą, Valstybės kontrolė privalėjo atlikti metinį Geros valios fondo „valstybinį auditą“ ir pateikti rezultatus Vyriausybei. Tai buvo atskira ir papildoma GVF nepriklausomo finansinių ataskaitų audito procedūra. Dabar valstybės institucijų auditai gali vykti bet kuriuo metu, nustatytu Valstybės kontrolės.

PRIEDAS A

LIETUVOS ŽYDŲ (LITVAKŲ) BENDRUOMENĖ

Pylimo g. 4, LT-01117 Vilnius, tel. +370 5 261 30 03, el. paštas info@lzb.lt www.lzb.lt

2026 m. rugsėjo mėn.

Lietuvos žydų bendruomenė

Istorinis kontekstas

Prieš Antrąjį pasaulinį karą Lietuva šimtmečius buvo svarbus žydų gyvenimo centras ir išskirtinės litvakų tradicijos, pasižyminčios savita žydų mokslo, religinės minties ir bendruomeninio gyvenimo kultūra, lopšys. Nuo 1941 m. birželio mėn. nacių okupantai ir jų kolaborantai Lietuvoje nužudė apie 90–95 proc. Lietuvos žydų – tai vienas didžiausių mirtingumo rodiklių tarp visų Europos žydų bendruomenių. Lietuvai 1990 m. atkūrus nepriklausomybę likusi žydų bendruomenė (šiandien ją sudaro keli tūkstančiai narių) atnaujino viešą religinį ir kultūrinį gyvenimą; jos veikla organizuojama per Lietuvos žydų bendruomenę (LŽB) – skėtinę organizaciją, vienijančią įvairias Lietuvos žydų organizacijas. Šiuo metu LŽB vienija 30 organizacijų narių.

LŽB yra Europos žydų kongreso ir Pasaulio žydų kongreso narė.

Žydų gyvenimas

Šiandien žydų bendruomenė yra aktyvi ir savo įstaigose bei per įvairias programas ir paslaugas siūlo veiklas, skirtas skirtingoms kartoms.

Vilniaus Choralinė sinagoga yra viena iš dviejų šiuo metu Lietuvoje veikiančių sinagogų ir vienas pagrindinių šalies žydų religinio gyvenimo centrų. Rytinės ir vakarinės pamaldos čia vyksta kasdien, ištisus metus bei per šventes. Jose dalyvauja bendruomenės nariai bei svečiai iš Izraelio ir kitų užsienio šalių. Kasdienėms ir šventinėms pamaldoms vadovauja nuolatinis kantorius. Bendruomenė stiprina rabinų dalyvavimą savo veikloje: čia nuolat atvyksta rabinai, be to, šiuo metu ieškoma rabino, kuris glaudžiau dirbtų su jaunesniaisiais bendruomenės nariais.

Be sinagogos taip pat veikia Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazija – vienintelė valstybinė žydų mokykla Lietuvoje, kurioje mokosi apie 600 mokinių nuo darželinukų iki dvyliktokų, kurių maždaug 60% yra žydų kilmės. Mokyklos darželyje trijose pagal amžių suskirstytose grupėse ugdoma daugiau nei 50 vaikų. Mokykloje kartu derinamos valstybinė Lietuvos švietimo ir ugdymo programa bei hebrajų kalbos ir žydų kultūros ir istorijos studijos. Įstaiga taip pat palaiko partnerystės ryšius su mokykla Haifoje ir organizuoja kasmetines mokinių bei mokytojų išvykas į Izraelį. Pagal akademinius pasiekimus ir stojimo į universitetus rezultatus ši mokykla patenka į geriausių Lietuvos vidurinių mokyklų penkiasdešimtuką.

Be to, Lietuvos žydų bendruomenės pastate tam tikromis dienomis veikia košerinio maisto kavinė, kurios veiklą pagal kašruto taisykles prižiūri Izraelio organizacija „Tzohar Food Supervision“; čia košerinis maistas tiekiamas pagal išankstinius užsakymus.

Šiuo metu vykdomas Vilniaus Choralinės sinagogos mikvių atnaujinimo projektas, prižiūrimas rabinų.

Jaunesniesiems bendruomenės nariams LŽB organizuoja vaikų ir jaunimo klubų („Dubi“, „Ilan“, „Knafaim“, „Kaveret“), skirtų įvairaus amžiaus grupėms (nuo gimimo iki 17 metų), veiklą, taip pat veikia žydų skautų organizacija. Šių programų metu vaikai ir jaunimas supažindinami su žydų tradicijomis, švenčių papročiais, hebrajų kalba ir religine praktika. Be to, Vilniuje veikia nepriklausoma jaunimo programa „Sababa Club“ bei „Moishe House Vilnius“, skirti 18–35 metų žydų jaunimui.

Bendradarbiaujant su žydų mokykla, organizuojamos pasirengimo Bar ir Bat Micva ceremonijos.

LŽB taip pat vykdo nuolatinę veiklą ir teikia socialines paslaugas maždaug 180-čiai Holokaustą išgyvenusių asmenų, kurių statusą pripažino Vokietijos valdžia, bei kitiems vyresnio amžiaus žydams. Bendruomenė taip pat teikia pagalbą asmenims, pripažintiems Pasaulio tautų teisuoliais už žydų gelbėjimą Holokausto metu. Iš viso per 2025 m. įvairaus pobūdžio pagalbą gavo apie 350 žmonių.

LŽB taip pat nuolat organizuoja kultūrinius renginius bei paskaitas žydams aktualiomis temomis. 2025 m. bendruomenė surengė daugiau nei 400 edukacinių, kultūrinių, religinių ir bendruomeninių renginių.

Dalyvauti LŽB programose ar jose apsilankyti kviečiami visi Lietuvos žydai bei šalies svečiai.

Lietuvoje taip pat veikia nepriklausoma organizacija „Chabad Liubavitčių chasidai“.

Finansinės ataskaitos ir ataskaitų teikimas

UAB „Audifina“, nepriklausoma audito ir apskaitos įmonė Lietuvoje, bei tarptautinės nepriklausomų teisinių ir apskaitos įmonių asociacijos „MSI Global“ narė atliko LŽB auditą už 2019–2025 m. (imtinai) laikotarpį.

LŽB finansinės atskaitomybės dokumentai (įskaitant veiklas, finansuotas Geros valios fondo lėšomis) yra viešai prieinami valstybės įmonės „Registru centras“ – už juridinius asmenis Lietuvoje atsakingos valstybinės institucijos – interneto svetainėje. Audituotas LŽB ataskaitas galima rasti čia: <https://www.registrucentras.lt/jar/p/dok.php?kod=190722117>. Už kiekvienus metus pateikiamą informaciją sudaro metinis pranešimas, apibūdinantis LŽB veiklą, finansinės ataskaitos, aiškinamasis raštas, auditoriaus išvada ir patvirtinta finansinė ataskaita.